

בטחון שבועי

אור חדש על מתיקות דרך "ויגבה לבו בדרכי השם" במשנת נובהרדוק.
מהגה"צ רבי יהודה מאנדל שליט"א מעינת"ת לייקווד יצ"ו

נודה מאוד לכל מי שיכול
לסייע בכיסי הוצאות
ההדפסה. אפשר לע"ג וכו'
בטל' 0583223498
כמו"כ אם ברצונך להפיץ את
הגליון (אפשר באופן מוגדל)
Bitachon Weekly
וכן את בביהכ"נ שלך או באיזורך,
נא להתקשר 0504154557

פרשת משפטים-שובבי"ם שנה ב' גליון 10 לע"נ מרת חוה בת ר' פינחס ע"ה ולזכות ר' מ.ב.א. שיחי'

הטבה במקום הקפדה – מדרגה לבעלי מוסר או חיוב פשוט?

כי תראה חמור שונאך וכו' וחדלת מעזוב לו? עזוב תעזוב עמו!

כן פרש"י את הפסוק – בתמיה, וא"כ כוונת הפסוק – האם שייך כזה מציאות שתחדול מלעזור לשונאך?? עזוב תעזוב עמו – בודאי אתה צריך לעזור לו!! (לשון כפול). והנה התורה מדברת כאן על "שונאך" ורואים כאן דבר נפלא! רוב האנשים חושבים שענין הטבה במקום הקפדה שייך רק לבעלי מדרגה גבוהים. אבל כאן רואים שזהו א"ב באידישקייט! התורה אומרת שאינו מובן להתנהג באופן אחר! גם בהשבת אבידה התורה הדגישה חובה זו, שגם לאויב אנו חייבים להיטיב.

וכי יזיד איש על רעהו להרגו.

אפילו מי שאתה חושב שאתה שונאו ו-רוצה להרגו!- תבין שבאמת כולנו נשמת ישראל והוא רעד! תבטח בהשם שמנסה אותך אם תתגבר על מדותיך ולא תקפיד על שום אדם. כשאתה הולך ברחוב ורואה יהודים תזכור שכולם חברים שלך!

סעודה למנועחים

והגישו אל האלקים – למה דיין נקרא כד?

יתכן שזה בא לרמז לנו לקבל את המשפט בשלוה ובאמונה. כי אנו יודעים ש"אלקים נצב בעדת קל". (וכעין זה כתב הרמב"ן). שמעתי על מנהיג של איזה קהילה שהלך עבורם לב"ד באיזה ענין חשוב מאוד. הם הפסידו במשפט. המנהיג עשה אתם סעודה גדולה להראות אמונתו ושמחתו בקבלת דברי בית דין! (ועי"ז עוקרים כל שנאה והקפדה על בית דין והדיינים מהשורש).

ובאמת מכאן נלמד גם לכל מה שקורה לנו בחיינו שהכל מהדיין הגדול, אבינו שבשמים!

מצאנו בנביא (עמוס א י"א) שעל אדום נאמר – ועברתם שמורה נצח. גוי אינו יודע לסלוח. כשעושים לו עול אינו יכול לשכוח. אנחנו בגלות אדום, ואין אינו שמים לב כמה שיטה זו משבשת לנו את חיינו וממרת לנו את קשרינו עם ידידים, ואף הורסת את בריאותינו!

מה שהאדם חי הוא כדי לשבור המדה שלא שבר עד הנה (הגר"א משלי ד' י"ג). אנחנו עם ד' וחיים עם השי"ת, ויודעים שכל ענין של שנאה הוא רק נסיון מאבינו שבשמים לראות אם נוכל לשבור את טבעינו, וזה בא בדמות האנשים שבאמת הם רעינו-חבירנו, אלא שנחשבים לנו כשונאים. והשקר הנעלה ביותר שנקבל בעוה"ב – זה על התגברויות כאלה! הטבע אינו נותן לעשות הטבה במקום הקפדה.

אם נלמד מוסר, ומוסר, ועוד מוסר, כמו שער הבטחון ושער הכניעה, אז נחפש הזדמנויות כאלה של המצוות הגדולים האלה של עזרה לשונאים שלנו, כיון שזהו כל תפקידנו בחיים! אבל בלי מוסר, אפילו פסיעה קטנה של הטבה במקום הקפדה יקשה לנו מאוד. אפילו לומר איזה מילה טובה על שונא כמעט לא שייך עד שנשנן ענין זה עוד פעם ועוד פעם כדי שזה ייכנס לעצמותינו. "עדיף שקר חיובי מאשר אמת שלילי".

השקר הזה של מילת שבת על השונא (הכונה שאומר שבת, אף שאינו מאמין בה), יהיה ההבטחה שלנו למקום גבוה בעולם הבא, וגם לעוה"ז נפלא! א' מגדולי בעלי המוסר מלפני המלחמה היה אומר: "אני נבראתי כדי להתעלות בעצמי מיום ליום, לא כדי לחשוב על החולשות של אחרים". ועי"ז שתחשוב בעיקר על ההתעלות שלך בכל נסיון - ובמקום לחשוב על חסרונות של אחרים – תחיה את האמת של החיים! ובמקום לריב עם מי שעומד לפניך, תריב עם השונא האמיתי, היצה"ר! ותפנק את עצמך עם ספר מוסר שיועיל לך בכעס או גאווה או בטחון!

חברותא לשבירת המדות – וחשיבותו בשמים!

צדיק אמיתי, שהוא בן עוה"ב, מחפש לעזור לעצמו בדבר זה וזהו בעיקר ע"י "קנה לך חבר". כשעובדים שנים יחד זה מעודד להתגבר אפילו עד מדרגה זו של הטבה במקום הקפדה. ההערכה שתקבל מהחברותא על שזכית לשבור מדה, נותן לך כוחות מיוחדים לעשות נגד הטבע וכך שניהם מתעלים ביחד, וכל אחד מספר לשני הצלחותיו וגם כשלונותיו (אם יש!) והצלחה מביא עוד הצלחה!

וכן היו עושים בישיבות של נובהרדוק שכל הצלחה היו מספרים "לראש הוועד". אני מכיר ישיבה שאחרי תקופה שעבדו על שבירת הרצון עשו בשביל זה מסיבה גדולה!
דבר זה שוה זהב לנשמה. יהודי שעובד על שבירת מדותיו, תפילותיו מתקבלות באופן מיוחד בשמים. כשם שהוא עובד נגד טבעו, כן יזכה שבשמים ישנו בשבילו את הטבע ויזכה לישועות ולנסים בבריאות ופרנסה!
האיך מגיעים לזה?

כמה שתאמין בעצמך ובמעלותיך תדע שמלשבור מדה או להיטיב לשונא, לא מתים! כי אתה בטוח במעלותיך ואינך "עבד" להסכמה וכבוד מאנשים אחרים על פעולותיך! תלמד מוסר על כמה הכבוד המדומה הוא צחוק ושטות, וכמה רדיפת הכבוד מקטין את האדם להיות ילד קטן! ואז לא תפחד על מעמדך בין הבריות כל כך!
כל אחד צריך לבחור מאמר חז"ל או פסוק שמרגיע אותו ומרומם אותו מעל המדות הטבעיות. להלן כמה דוגמאות למאמרים שיכולים לעזור "לטיפול" בכבוד:

*הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. (אבות ד' כ"א). *הכבוד הבל הבלים. (מסילת ישירים סוף פרק י"א). *אל תבטחו בנדיבים בבן אדם כו' תצא רוחו וכו'. *אל תירא מפניהם. אל תחת מפניהם. (שני הפסוקים הובאו בפתיחה לשער הבטחון). *אין התועלת והנוק מהנברא אלא מהבורא. (פ"ד משער הבטחון). *הכל בידי שמים (כתובות ל.). *הבוטח בד' חסד יסובבנו (תהילים ל"ב).

לעבוד על יישוב דעתך במצבי לחץ, ולהיות במנוחה, זה הרבה יותר חשוב מכל דבר אחר בחייך, ואפילו מהתורה והחסד שאתה עושה!! כי בשביל זה נבראת!! היצר הרע נותן לך לעשות כל מיני מצוות חשובות, ומסיח את דעתך כדי שתשכח את יסוד היסודות – שבירת המדות ומדת הבטחון שזהו עיקר תיקון המדות!!

כשאתה קורא על מלחמת העולם השנייה, ועל חורבן מאות קהילות שהיו מלאים בתורה ויראת שמים, בצורה כל כך אכזרית. והז"ל כבר גילו לנו מראש שהגלות שלנו הוא משום שנאת הנם, אז אנחנו צריכים לחשוב כמה השי"ת רוצה שנתגבר על כל שנאה, ע"י בטחון שהכל מאתו ית', ועל ידי שבירת המדות - הטבה במקום הקפדה. רבינו גרשון ליבמן זצוק"ל הסתתר בתקופת המלחמה עם עוד יהודים. ביניהם היו שנים ששנאו זה את זה מאוד. וגם בתוך הצרות של המלחמה, המשיכו עם המריבות הקטנוניות שלהם, ואף שכשנשאלו "עד כאן??!!" – גם באמצע הצרות?" השיבו – כאן אנחנו גם כן רבים! כמה זה מסוכן מי שאינו עובד על עצמו.

אם מתבוננים ומשתדלים לעבוד על דברים אלו, לא נהפכים למלאכים בלילה אחד, אבל כל פסיעה קטנה אין לתאר גדולתה וערכה!

תרופת התורה לשפלות הנפש

כל הקונה עבד לעצמו כקונה אדון לעצמו. (קידושין כ' ע"א) ובתוספות שם הביאו שאם יש לו רק כר אחד, הוא חייב לתת לעבד. ויש להתבונן מה הענין בזה. והנה העבד נמכר או ע"י שגנב או שמוכר א"ע. ובשני האופנים, רואים שהעבד הוא אדם עם שפלות הנפש - ואינו בוטח בהשי"ת להשיג מחיתו, אלא מעדיף לגנוב, או להיות עבד לשרת בשר ודם. ועובר על "כי עבדי הם ולא עבדים לעבדים", אילו היה בוטח בהשם, לא היה שפל כל כך והיה בוטח שהשם יתן לו פרנסה בלי כל זה. ובאמת, בעקבות כך יורד מקדושתו ומותר בשפחה כנענית. ולכן התורה מרפאה את העבד ע"י הלכה נפלאה זו. יש לאדון להרים את נפש העבד עד כדי כך שאם יש לו רק כר אחד, חייב לתת לעבדו. וזהו כדי לרפאות את נפשו ולרוממו לדעת חשיבותו כעבד השם. ושאין לו אלא לבטוח באביו שבשמים.

כי אדם צריך להרגיש רוממות כשיודע שהשי"ת אתו. ועל רבינו יונה בברכות דבשמונה עשרה צריך לרוע בברוך ולזקוף בשם. משום שלאחר שכרענו לפני השם ואנו מרגישים התבטלותינו לפניו, כשמזכירים שם השם צריך לזקוף להראות בטחוננו בו ית'. וכך צריך העבד להרגיש כשמכבדים אותו כאדון שהוא חשוב.
אצל יהודי "בטחון עצמי" זה בטחון בהשם כי אני יודע שהשי"ת אתי!!

קטעים מתוך מכתבים מהגה"צ רבי ראובן יוסף גרשונוביץ זצ"ל. (גיסו של הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל)
א... על הצדיקים וכו' יהמו רחמך, משמע אפילו צדיקים כו' רק רחמים. ואח"כ כתוב – ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, משמע שמי שבוטח בהקב"ה בלב שלם וכו' הוא במדרגה יותר גדולה וכו'. הבוטח בד' באמת הוא דבוק ממש להרבש"ע, ולו מגיע שכר, לא מבקשים בשבילו רחמים וכו'. ומה זה נקרא בוטח בד' באמת – מי שלא דואג בכלל כדכתיב ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך. אני כ"כ בטוח בחסדך שאני לא דואג בכלל! עכ"ל הזהב.
ב... לא יתכן בשום אופן ועוד לא קרה כזה דבר שמי שבוטח בד' בכל נפשו – שהקב"ה לא יעזור לו!!
ג... ואתם הדבקים בד'. וכו' איך אפשר להידבק בשכינה, אלא רק ע"י בטחון נדבקים ממש להקב"ה וכו' ומי שמתחיל להסתפק, כבר נפסקה הדביקות.
ד... ידידי אהובי תתחזק בבטחון גמור בד', והקב"ה יעזור לך. הלא כתוב בפירוש ברוך הגבר אשר יבטח בד' והיה ד' מבטחו. זה הבטחה שמי שבוטח בד' הקב"ה יעזור לו.

אדם שיש לו בטחון עצמי ואינו תולה מעלותיו והצלחותיו בהש"ת הרי זה גאווה וכפירה אבל כשיודע שהוא חשוב משום שהוא עבד השם – עבדי הם ולא עבדים לעבדים, אז הוא באמת בוטח בהשם ולא בעצמו.

שובבי"ם – מהו הכח העיקרי נגד היצה"ר?

ויגבה לבו בדרכי השם (דברי הימים ב', י"ז – ב').

יוסף הצדיק הוא הדוגמא בתורה של צדיק יסוד עולם. ולכן ההשגחה הביאה אותו למצרים לקדש את המקום ולתת לעם ישראל להתגבר על היצה"ר (הכהן הגדול לבש בכתפות האפוד אבני שהם - שזהו האבן של יוסף בחושן כיון שיוסף הוא היסוד של כלל ישראל).

באיזה כח נלחם יוסף עם יצרו? גאווה חיובית! וזה מה שאמר לאשת פוטיפר "איננו גדול בבית הזה ממני ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת!"

וזה לשון רבינו יונה בשערי העבודה (אות א') הפתח הראשון שידע האיש העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו וגדלותם וחשיבותם וחיבתם אצל הבורא יתברך, וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה

ההיא ולהתנהג בה תמיד. בכל יום ויום יוסיף אומץ לקנות

מעלות ומדות אשר יתקרב בהם לבוראו וידבק אליו וכו'. כאשר יתאוה תאוה, ויעלה בלבבו גאווה לעשות דבר שאינו הגון, יבוש

מעצמו ויבוש מאבותיו, וישיב לנפשו ויאמר "אדם חשוב כמוני היום שיש בי כמה מעלות טובות רמות ונישאות

ושאני בן גדולים בן מלכי קדם, איך אעשה הרעה הגדולה הזאת". (וזהו כלשון הפסוק של יוסף). וכו'.

ויבין וישכיל וידע כי יוכל להשיג מעלתם וחשיבותם וחיבתם כאשר יעבוד כמותם כל ימי חייו ועתותיו ושעותיו ורגעיו כפי

כחו והשגתו, כמו שנאמר כי קרוב אליך הדבר מאוד וכו' כי הקל יתברך אינו מבקש מבני אדם כי אם לפי כחם וכו' עכ"ל הזהב.

הסבא מסלבודקא צוק"ל דיבר ארבעים שנה כסדר על גדלות האדם ותלמידו מרן הגאון רבי אהרן קוטלר צוק"ל אמר שהמדרגה של

האדם תלוי אך ורק בכמה מאמין בעצמו. [ידוע שכשהגאון הרב וואזנר צ"ל היה בחור, היה כותב בירורי הלכה, כשו"ת וחותרם –

שמואל הלוי וואזנר "רבה של לאדז" וזה, כדי להחדיר לעצמו ערכו וחשיבותו, ועי"ז בסוף נהיה פוסק הדור!!

בלעדי – אלקים יענה את שלום פרעה

אע"פ שמצאנו הרבה שיוסף מכיר מעלותיו, הוא אף פעם לא שכח לייחס הכל להש"ת. אף כשרכב במרכבת המשנה אשר לפרעה וכולם באו לראות ולהשתחוות וכו', מ"מ הוא נשא

עיניו לשמים ואמר מקימי מעפר דל, ואמר ד' צבקות – אשרי אדם בוטח בך! (עי' ספר הישר ובחז"ל)

הזכרנו למעלה את דברי רבינו יונה במס' ברכות שכשמזכירים את השם אז זוקפים בשמונה עשרה. והענין בזה, כי אנחנו זוקפים רק כשאנו יודעים שהשם זוקף כפופים והוא בטחונינו! ובאמת הקב"ה ברא שמכל הבריאה רק האדם

עומד זקוף, וזה צריך להיות ההרגשה תמיד – אנחנו זקופים ובטוחים בעצמינו – אבל רק משום שהשם זוקף כפופים!

האלקים יבקש את הנרדף

מצאנו בפרשתינו בכמה מקומות איך שהקב"ה מקפיד על מי שמבזה את מי שמרגיש שפל כגון אלמנה ויתום. ועי"ז נאמר יחרה אפי וכו'. (ועי' מש"כ לעיל במסגרת שמעלותיך אינן שלך). עוד דוגמא יש בפרשה. הנצי"ב מעיר שמי

שמוציא שן ועין של אדם אחר, משלם דמי נזק, לא יותר. ואילו שמי שמפיל עין עבדו, משחרר את העבד לגמרי. ורואים כמה שהתורה מתייחסת למי שמרגיש שפל באופן מיוחד.

והביאור הוא כי באמת כולנו שוים, ואם יש לך איזה יתרון עליו, תבין שזהו מן השמים – גם מעלותיך וגם חסרונותיך.

עוד מצאנו – שלשת החיובים של הבעל לאשתו, נאמרו בתורה דווקא על אמה עבריה שאינה מוצאת חן בעיני בעלה, ולכן הוא הלך ולקח עליה עוד אשה – אומר הגרש"ר הירש צ"ל – כאן רואים כמה התורה מכבדת את השפלים

ודואגת להם במיוחד! הקב"ה הכניס לתוך חיינו כל מיני אנשים משונים, ומטרידים, וקשים, ולא נעימים, ואף "בלתי אפשריים" – כדי שעל ידי שנתגבר על נסיונות אלה – אנחנו נגדל!!

ואם אנחנו לפעמים מרגישים שאנחנו המסכנים/נעבאך'ס, (אע"פ שמסתמא אינו נכון) נחשוב שאם כן הקב"ה אוהב אותנו במיוחד ודואג להצלחתנו יותר מאנשים רגילים!

על נובהרדוק – זיכוי הרבים

* בגמר המלחמה (תש"ה) ה'ג'וינט הגיעו לברגן בלזן למחנה, היו צריכים רב לפסוק שאלות בפרט בענייני עגונות. שמעו על רבינו גרשון שהוא רב חשוב, אבל הוא ענה להם שאינו רב "אבל אני בונה ישיבות"! הוא עדיין היה בבגדי האסירים, והדבר היחיד שחשב עליו היה זיכוי הרבים, וכל החיות שלו היה מלעזור לאחרים. רוב האנשים האחרים חיפשו מיד זוג ע"מ להתחיל חיים חדשים לאחר שנות האימה של חיי טירוף הדעת תחת ידם של הנאצים הארורים ימ"ש. אבל לא רבינו גרשון. הרב יענקל'ע גלינסקי זצ"ל אמר עליו שלא היה לו "זיך" (ה"אני" שלו לא היה קיים). אנשים כאלה תמיד מאושרים כי לא חסר להם כלום! *הג'וינט מצאו בנין בתוך המחנה ונתנו לו כסף להתחיל ישיבה ומיד התחיל רבינו לאסוף בחורים שבורים כדי להתחיל ישיבה. באותם ימים הוא למד המון מוסר איך שהאדם המאושר הוא מי שחי בשביל כבוד שמים, ולא בשביל הכבוד שלו!

שכר על גאווה??!

שמעתי אחד מגדולי זקני תלמידי נובהרדוק, שאדם שיש לו נטייה לשפלות צריך לעבוד על גאווה, ולדעת שבזה הוא שובר את מדותיו כדי לקיים רצון השי"ת, כי עם שפלות א"א לעבוד את השם, והוא חייב לעבוד – נגד רצונו – להיות מחשיב את עצמו כאדון ולדעת מעלותיו, וחשיבותו. ועל זה יקבל בשמים הרבה שכר!

רק שיזכור לייחס את מעלותיו אל השי"ת, [ושכל אלה מסביבו ג"כ חשובים – אבל זה לא מה שצריך להיות בראש שלו – הוא צריך להתבונן בחשיבות שלו!].

בעל חסד צריך ללמוד מאמרי חז"ל על מעלת החסד, והמתמיד על מעלת התורה. יש נטייה לעשות להיפך וזה הורס את ההערכה שלנו לעצמינו. כל אחד צריך להרגיש אדון על אחרים במה שהקב"ה ייחד אתו בתפקידו המיוחד לו. ועי"ז יקל עליו להיות לב ששמח בגדולת אחיו כיון שיודע שהוא געוואלדיג (נפלא) ושהשני ג"כ יכול להיות געוואלדיג! – זה לא על חשבוננו!

*אנשים רצו לאכול. רבינו אמר להם: "תבואו לישיבה ויהיה לכם אוכל" אנשים הצטרפו, עד שהיה בסיס לישיבה ולאחר תקופה, הישיבה עברה למקום אחר. העניות היתה נוראה אבל החינוך הנובהרדוקאי עמדה להם להחזיק את אש התורה בבעירה גדולה. *תלמיד מאותם ימים סיפר לי שפעם לא היה אוכל כל היום. רבינו אמר: "אני בוטח בד' שיהיה ארוחת ערב יוצאת מן הכלל. הם היו בכפר נדח קטן, באותו ערב הגיע משאית (truck) באופן פתאומי, הוא היה בדרך להביא אוכל לאיזה חיידר, ותעו בדרך עד שהגיעו לכפר ועכשיו לא ידעו מה לעשות עם האוכל והישיבה יכולה לקבלו!! כולם קבלו ארוחה דשינה בדיוק כמו שרבינו גרשון אמר!

* בנובהרדוק חינוכו לדאוג לכלל. כדי לעשות כן אתה חייב לסלק כל "ענוה פסולה" שחוזר ואומר לך כל הזמן שאינך יכול להצליח. אתה גם חייב להתגבר על הדאגה הישנה – "כסף מגלן". הגר"מ פיינשטיין זצ"ל היה תמיד מעודד אנשים לפתוח מוסדות והיה מבטיח שהקב"ה יביא את הכסף.

* רבינו גרשון שמע שההשכלה מתפשטת והורסת משפחות בצפון אפריקה. הוא נסע לשם, והלך מכפר לכפר – במקומות שאין אפילו כבישים נורמליים – על חמור! ודפק על דלתות לבקש שישלחו את הבנים שלהם לישיבה בצרפת! שום דבר אינו יכול לעצור נובהרדוקער! ובאמת היה לו הצלחה מעל המשוער ויצאו מישיבתו הרבה ת"ח חשובים וגבורים בתיקון המדות בלי פחדים וחולשות!

* הרב שרגא פייבל מנדלוביץ זצ"ל (מבוני עולם התורה באמריקה וראש ישיבת תורה ודעת) היה מסתובב ביום כיפור בבתי ישראל לבקש מיהודים לשלוח בניהם לישיבה. הוא הרגיש שאז הלבבות פתוחים יותר והוא עצמו התפלל ביחודות! אינך חייב להיות נובהרדוקער כדי לקבל בזיונות לשם שמים! והקב"ה משלם שכרו. לאחר פטירתו גופו נשאר שלם!!

* רבי נתן וואכטפויגעל זצ"ל היה אומר לאברכים לשאוף לקבל פני משיח צדקינו בעז"ה "כבוני" תורה – לא רק כ"בני" תורה!

* אנשים אלו היו למעלה מן הטבע – עם הקב"ה וכלי דאגות. הם לא חשבו אם הם ראויים או יכולים או לא. כך גדלו לעשות כל מיני מסירות נפש עבור זיכוי הרבים. רוב האנשים עסוקים כל הזמן לחשוב שהם לא יכולים, או שזה מאוחר כבר או "זה לא מתאים לי".

* צורת מהלך מחשבתך קובע את חיידך, אם אתה מכניס לראשך שאתה יכול, ואתה חולם על דברים גדולים, יום אחר יום לתקופה ארוכה, אז פתאום דברים גדולים יתחילו לקרות. הרב גלינסקי אמר שלפעמים צריך הרבה זמן של מחשבות גדולות עד שמוכנים לפעול.

החובות הלבבות כותב (שער הבטחון פרק ד' בפירוש החלק השישי) שזיכוי הרבים הוא הדבר הגדול ביותר ושוה יותר ממדרגות נשגבות!

* הפוניבז'ער רב זצ"ל ייחס את כל קיום חלומותיו הענקיים לבנות את הישיבה וכל המוסדות - לתקופה הקצרה (חצי שנה) ששהה בנובהרדוק! והגר"י אברמסקי זצ"ל אמר עליו שהיה בו את הרוח של הסבא מנובהרדוק!

שמעו ותחי נפשכם! לשיעורי הרב - בקו השגחה פרטית בטלפון 02-3011300 ובקו ישיר 02-3011906

או בקול הלשון בטל' 03-9290709 – 93-4-1 לאנגלית 112, לאידיש 3-1, לעברית 4

להארות והערות והשתתפות בהפצה: 0504154557 להפצה בירושלים: 0583223498 לקבל במייל: A7171474@GMAIL.COM

FOR BITACHON WEEKLY IN ENGLISH – thenewbitachonweekly@gmail.com